CHRISTOPHORI CHRISTOPHORI

SANDII

NOTÆ
&
ANIMADVERSIONES
IN
GERARDI JOANNIS VOSSII
LIBROS TRES

de

HISTORICIS LATINIS.

AMSTELODAMI,

Apud JANSSONIO-WAESBERGIOS.

ANNO CIƆ IƆC LXXVII.

PRÆFATIO AD LECTORES.

QVantus fuerit Clariſſimus, totoque orbe Celeberrimus Vir, Gerardus Ioannes Voſſius, Orbis eruditorum noſtro ſeculo pars magna, etſi nemo diceret, nemo tamen neſciret. Sicut enim quemvis artificem ſuum commendat opus, ita & ille ingenii ſui fœtibus famam, qua nunquam poſteris deſinet eſſe notus ſibi conciliavit. Scripta illa, quibus literatos ſibi ſummopere devinxit, abunde demonſtrant viri multiplicem eruditionem, incomparabilem diligentiam, ſummum candorem, æquumque erga quemvis animum. Inter ea non infimum locum meretur hoc, quod nunc examinandum & illuſtrandum ſuſcepimus, opus de Hiſtoricis Latinis: quem equidem laborem, ceu humeris meis imparem, nunquam

non refugissem; nisi mihi opus di-ctum pervolventi ultrò sese obtulis-sent loca quædam in eo contenta, quæ vel illustratione quadam, vel emendatione opus haberent. Quam-obrem studiosis haud ingratam ope-ram me præstiturum confisus, ab-hinc anno uno experiri cœpi, quan-tum isto in negotio tenues ingenii mei, memoriæque vires valerent: præsertim ubi ipsum Vossium obser-vavi scribentem in præfat. *Nec fore ignoro, ut in opere tam arduo indu-striam meam fugerint historicorum plusculi. Verum si recte ajebat Varro, neminem reprehensum esse, qui stipu-lam reliquisset ad spicilegium: potius in me spectari convenit, quantum hoc sit, quod præstiterim, quàm ecquid prætererim. Præsertim cum non eo hæc animo divulgem, quasi in poste-rum omnem operis nostri curam depo-nere statuissem: sed potius, ut post-quam ista jam prodierint, amicorum*

præstantium & judicio in commissis, & indicio in omissis, facilius fruar. Præterea ut prima hac, & difficillima operis cura defunctus, minori exinde negotio, & majori voluptate, legam, mediter, nostra, aliena, & quæ curva deprehenderim, corrigam; quæ mutila, suppleam. Nam hactenus quidem, publicis muneribus, & propriis amicorumque negotiis occupatissimo, non licuit mihi in vasto adeò mari eorum, qui rem historicam juvissent, expiscari omnia ex animi mei sententia. &c. Neque verò Notis his & Animadversionibus Viri Clarissimi dignitati, famæque detrahere mihi propositum unquam fuit. Multum sane est quod præstitit. Habeat itaque sibi debitum honorem, gloriam, laudem, quam meretur: attamen non dubium est, quin in tyronum gratiam liceat obscurius dicta illustrare, omissa addere, certaque ab incertis, ac vera à falsis discerne-

re, ut & habeant quod admirentur, & ſciant quod caveant. Eoque audentius rem hanc aggredior, quod certò perſuaſum mihi eſt, Virum noſtrum, ſi viveret, idem præſtiturum; quandoquidem uti dies diem docet, ita & magna librorum pars, ex quibus profeci, poſt Voſſii demum obitum, vel ex membranis vetuſtis eruta, vel recentioribus autoribus edita, lucem vidit. Omnes equidem erroribus, ceu homines, ſumus obnoxii: præcipue quando glacies primò ſcindenda eſt, experimur initio difficultatem laboris, & pòſt errores commiſſos ab aliis detectos, quorum hic illum, ille iſtum obſervavit, videmus & emendare ſtudemus: *non eſt enim unius hominis luſtrare omnes omnium bibliothecarum forulos*, ut recte ait Autor noſter jam allegata Operis ſui præfat. Inde evenit, ut & in hoc opere quædam occurrant ἀσύστατα, & apertè ve-

ritati

ritati repugnantia. Nonnunquam dubia pro indubiis, pro dubiis indubia traduntur. Argumenta invalida quandoque proferuntur. Duo historici aliquando confunduntur in unum: contra non raro ex singulis fabricantur bini, &, quod mireris, ex uno Theoderico Trevirensi quatuor infelicissimè multiplicantur: quandoque idem Autor alio, eoque indebito loco sub diversi nominis larva latet. Iam ex uno opere fiunt duo: jam vel duobus distinctis autoribus unum idemque tribuitur opus, vel uni adscribitur, quod penitus alium agnoscit autorem. Historicis accensentur, quibus nihil unquam cum historia fuit commune: latinis, alterius linguæ scriptores: scriptoribus, qui nihil scripsere: hominibus, qui nunquam vixere. Sæpe erratum circa autorum ætatem, dum hi nostro seculo propiores, illi justo antiquiores statuuntur. Inter anonymos

ſubinde locum ſortiti ſunt, quorum nomina ſcimus. Prætermiſſis annumerati, qui ſuo loco producti fuerant: & autoribus incertæ ætatis, de quorum ætate conſtat. Dignitates autoribus nonnullis vel minus recte adſcriptæ, vel numerus dignitatis. Erratum quoque eſt aliquando circa numerum librorum alicujus operis. Nec non eſt, ubi ſcripta quædam, quæ extant, periiſſe dicuntur; & extare, quæ forte pridem eſſe deſierunt. Nomina propria perverſe paſſim leguntur. Circa hæc & his ſimilia, Doctiſſimus ille Vir, aliorum nonnunquam deceptus autoritate, lapſus eſt. Ego errores ſingulos ſuis locis indigitavi; quæ Autor ignoravit, ubi ſcivi, docui; corruptas lectiones in locis allegatis reſtitui; & opera quædam hiſtorica Voſſio, ut veroſimile eſt, olim ignota, ſuis autoribus addidi. Quando verò ſolemus in alienis erroribus perſpiciendis eſ-

ſe

ſe lynces, in propriis talpæ, vereor ne & in meo opuſculo inveniant lectores eruditi, quæ carpant. Quæcunque tamen illa ſint, quæ forſitan in reprehenſionem incurrant, ſciri velim, tantum abeſſe, ut correctionem quamcumque, dummodo ea mente fiat, quâ ego erga Autorem noſtrum affectus ſum, iniquo animo ſim laturus, ut potius magnam gratiam æquus eorum cenſor ſit initurus, non minus apud me, quàm nepotes noſtros. Quamobrem oro, ne peritiores talibus offendantur, neque ſibi, ſed tyronibus, me hæc ſcripſiſſe putent. Cæterum monendum eſt, verba integra Viri Cl. præfixa eſſe Notis Animadverſionibuſque meis, ut quis opuſculo hoc uti poſſit vel ſine Voſſii opere. Allegatio paginarum ad ſecundam editionem, eamque optimam, quâ uſus ſum, ſpectat. Quod circa numeros errata typographi in fine addidi, in eo

non alius mihi propositus fuit scopus, quàm ut Errata illa, non facilè cujusvis Correctoris industriæ obvia, emendentur, si forte quarta librorum de historicis latinis editio aliquando adornetur. Nam quæ tertio loco nuperrimè admodum in Germania lucem vidit, qualis sit, dicere nequeo, cùm nondum huc à Bibliopolis sit advecta. Cùm verò simul observassem, plurimos historicos ex numero eorum, qui ante Caroli V Imperium, Operis Vossiani terminum, scripsere, esse prætéritos, statueram equidem huic operi subjungere *partem secundam, sub titulo Auctarii Operis Vossiani de historicis latinis*; sed deinde ratus Auctarium illud adhuc esse minus perfectum, ejus editionem differre satius duxi, lectoresque meos exhortari his verbis Clarissimi Vossii in Præfat. *Ac quia is animus mihi semper fuit, ut neminem honore suo frau-*

fraudarem: planè fore confido, ut mei, vel potius publici boni amantes, ad institutum illud nostrum conferant Symbolam suam: quando non unius est hominis lustrare omnes omnium bibliothecarum forulos. &c. Vt tamen sciant, quantos eâ in re fecerim progressus, brevibus dicam, me hactenus congessisse, secundum methodum Vossii, trecentos & quinque autores certæ ætatis, interque eos septuaginta anonymos: centū & octodecim ætatis incertæ, quorum nomina cognita: scripta anonymorum incertæ ætatis quadringenta & quadraginta. Profeci verò in isto studio partim ex autoribus, qui Vossio ignoti edidere monumenta veterum scriptorum, quos inter sunt Catellus, Quercetanus Corp. Hist. Franc. Script. Salmasius editor Lucii Ampelii: partim ex iis, qui Vossio defuncto scripta historica veterum ex tenebris in lucem prodire jusserunt: qua-

les ſunt Ughellus, Seldenus, Twyſden, Maderus, Labbeus, Dacherius, Lambecius. Multum quoque eo contulerunt Bibliothecæ variæ à doctis viris in lucem editæ, quarum ſeriem hic enarrare nihil attinet. Neque nihil, imò plurimum, profeci ex lectione plurimorum Autorum, qui codices MSSos hiſtoricos, Voſſio ignotos, paſſim allegant. Quod ſupereſt, ſpero non defuturos, qui poſt me idem ſint acturi, quod ego nunc poſt Voſſium partim egi, partim adhuc agere conſtitui, ſi Deus vitam, vireſque conceſſerit. Sic poſteritas noſtra tandem gaudebit opere aliquo de hiſtoricis latinis, qui ad imperium uſque Caroli V floruerunt, emendatiſſimo, omnibuſque numeris abſoluto. Quod ad Voſſii libros quatuor de hiſtoricis græcis attinet, non ſine admiratione obſervavi, cum opuſculum hoc jam ſub prælo ſudaret, in Doctiſſimi Viri Valentini

Henrici Vogleri Introduct. univerſ. in notit. bonorum ſcriptorum, ante me eandem penitus mentem fuiſſe D. Bernardo de Mallinckrot, eundemque laborem ſuſcepiſſe, licèt ordine inverſo. Quia verò ipſum D. Mallinckrot opus non vidi, placet hic addere, quæ de eo ſcribat jam laudatus Voglerus: *Bernardus à Mallinckrot*, inquit, Paralipomenon de hiſtoricis græcis centurias quinque *congeſſit. Excuſat autem, quod aliquot auctores in iſtis centuriis ſuis* nomen *ſuum profiteantur, quos in poſteriori editione G. J. Voſſii reperiri notitiam ſuam effugerat. Commemoratque præterea, ſeſe jam tum ante biennium ad prælum paratas habuiſſe* Annotationes ad Hiſtoricos Græcos à Gerardo Joanne Voſſio recenſitos. *Sed quæ hactenus, quod ſciam, non ſunt editæ.* Hæc Voglerus. Cæterum conatibus noſtris obſtant & penuria & copia: penuria librorum quorundam

dam neceſſariorum: copia aliorum negotiorum, quæ nec ſatis diligentem, nec uni huic ſtudio intentum eſſe permittunt. Interea utantur, fruantur ſtudioſi talium rerum meis hiſce lucubrationibus, in quibus ſi omnia omnibus placebunt, aſſequar quod optare potui, non ſperare vel mihi promittere, cum nec Iupiter vel omnibus, vel ſemper placeat: ſin minus, non tamen omnia omnibus diſplicuiſſe juvabit.